

ХАҢЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТЭН ТАХСАР

ОЛОХ

Фрагмент истины

ЕГОР БОРИСОВ: «Я УЖЕ ГОТОВЫЙ ДЕПУТАТ»

*После того, как во вторник на сессии Палаты Республики Гос-
собрания (Ил Тумэн) Егору Борисову вручили мандат депутата,
коллеги-парламентарии в кулуарах поздравляли Егора Афанась-
евича с триумфальным возвращением в большую политику.*

депутат. Равнодушным не буду. Роль парламента как законодательного органа должна быть повышена. И я как депутат буду стремиться воплотить это. Хотя все будет зависеть от того, насколько Палата Республики будет ответственно, объективно выполнять свои конституционные полномочия в интересах республики.

— Утверждают, что Ил Тумэн разбит на два противоборствующих лагеря.

— Это только так кажется. О двух лагерях говорят те, кто хочет использовать разногласия для достижения своих целей. А если поговорить с каждым депутатом отдельно, то все окажется иначе. У каждого есть своя выверенная позиция. Поэтому я абсолютно не согласен с таким разделением депутатского корпуса. Моя позиция будет исходить из того, что все решения должны приниматься в интересах большинства народа.

— Как вы оцениваете предвыборную ситуацию в республике?

— Быть Президентом республики — это не только давать интервью, критиковать чью-то деятельность, устанавливать мосты с федеральными структурами. Но это еще очень большая ответственность за судьбу многих людей, судьбу всей республики, причем

в сложной международной обстановке и в непростых отношениях с федеральным центром. А это по силам только настоящему лидеру. Таких людей у нас мало. Я знаком со всеми кандидатами и уважаю их желания. Но я бы посоветовал не выходить всем на выборы. Надо договариваться. Когда семь-восемь человек, которые вместе работали, вдруг все решили стать лидерами республики — это несерьезно.

— Говорят, что, будучи заместителем Председателя Правительства, вы многие вопросы решали самостоятельно.

— Не надо бояться брать ответственность на себя. У нас многие не умеют этого делать. Этому надо учиться. Не хотелось бы, чтобы парламент превратился в орган коллективной ответственности. Депутаты должны брать на себя персональную ответственность. То же самое касается Правительства. Если чиновник не берет на себя ответственность, это не приводит к успеху.

— Как у вас складываются отношения с руководством республики?

— Я по натуре такой человек, который может найти общий язык со всеми. Во главу угла ставлю интересы дела. Потом у меня есть жизненное кредо: о человеке нельзя

говорить плохо, о человеке нельзя думать плохо, человеку нельзя делать плохо. Бог всем судья.

— Какова ситуация в сельском хозяйстве?

— Мы страдаем оттого, что не умеем ставить задачи. Когда в 1992 году началась реформа, перед сельским хозяйством поставили задачу — реорганизовать совхозы и создать крестьянские хозяйства. Мы пошли по этому пути, создать крестьянские хозяйства. А дальше что? Сейчас на меня вешают всех собак, хотя я пришел к руководству отраслью только в 1995 году, когда уже все разваливалось и всех разогнали. Сегодня спад сельскохозяйственного производства остановлен. Осознали, что главная задача — не создание крестьянских хозяйств, а обеспечение благосостояния селян. Хотя путь фермеризации все равно должны были пройти. К сожалению, мы вынуждены искать пути развития методом проб и ошибок. Ни в России, ни в республике не было опыта таких реформ. Но у нас есть люди, которые вместо того, чтобы конкретно помочь разработать механизм развития села, занимаются голым критиканством. Они работают только на свой политический багаж.

— Уже который год сельчане стремятся переехать в город. Лет

через десять-двадцать в улусах может никого не остаться.

— Если государство не предпримет мер для уравнивания доходов, социального уровня жизни селян и горожан, то, действительно, это может произойти. Нужно создавать механизм повышения доходности селян. Для этого надо компенсировать те затраты, которые селяне несут из-за суровых климатических условий, транспортных издержек, сезонности сельскохозяйственных работ, ценовых ножниц между сельскохозяйственной и промышленной продукцией. Эти объективные факторы не зависят от сельского человека. Но есть и субъективные факторы, которые зависят от нас самих. Во-первых, это уровень знаний. Сельским хозяйством в большинстве случаев занимаются люди, которые не владеют достаточными знаниями. Они не могут использовать хорошие сорта, выработать племенные качества. Они собирают картошки 80 центнеров с гектара вместо того, чтобы по науке получить 200 центнеров. Второй субъективный фактор: отсутствие квалифицированных кадров, управленцев, менеджеров. Третий фактор: отсутствие технологической дисциплины. Четвертый фактор — организационные вопросы. Если мы разберемся

с этими субъективными факторами, сельское хозяйство будет развиваться.

— Сейчас многие говорят, что якутские товары должны выходить на российский рынок.

— Надо развивать республику в том пространстве, которое уже существует. Мы должны выпускать для себя такие виды продуктов, которые могли бы в будущем стать основой экономической самостоятельности республики. Мы сегодня зависим от завоза, в первую очередь от муки. Мы могли бы организовать такое производство, чтобы обеспечить пшеницей всю республику. Сорта пшеницы уже получены. Надо создавать пищевую перерабатывающую промышленность. Вторая степень зависимости — это топливо. Если эти два вопроса сдвинуть, то республика смогла бы выйти на определенный уровень независимости. Что касается выхода на российский рынок — это не должно стать самоцелью. Мы должны искать, где можно получить доходы. Мы должны создавать такую продукцию, которая приносила бы доход. Неважно, где мы продаем: в Якутске, Нерюнгри, Москве, Китае. Если товаропроизводитель произведет конкурентоспособную продукцию, он найдет, куда продавать.

Софья ОСИПОВА.

ЛЕКТОРДАР — ҮРЭХ-КҮӨРЭБЭ

Сотургаавыта "Знание" общество улуустаагы тэрил-
сатин тэрийитинэн. Үрэх-
Күөрэ улаастагы олохтоох-
торугар уонна хырдыаастар
дизэлэргэ лектордар уонна
культура үлэһиттэрэ сырт-
тылар. Бу дыһал "Чөл буолуу
— бүтүүмүт дыһалата" дии-
н культура народнай универси-
тетин программаттанан ыты-
лына. Мустубут дьонго бэрт
элбэх туһалаах, интэриһинэй
лекциялар абыллынылар.
"Бэйиң доруобуйаң бэйиң-
тэң тутулукаах" диин темаба
улуустаагы физико-балыһа
сэбиздэссэйэ, лектор
А.И.Пермяков кэпсээһини
олохтоохтор улаханник
сэһэрэн иһиттилар. "Спорду,
физкультураны сайыннары-
ы — доруобай буолуу, уһун
үлэһини кэпсээтэ" диин Д.П.
Коркин аатынан республика-
таагы спорттооннай интернат-
оскуола, физкультура уонна
спорт института доруобай бу-
олууга ыһтар, тэрийэр үлэ-
рин туһунан лекцияны фа-
культет декана А.З.Прибы-
лык аахта. Культура управле-
нетын иһисин үлэһитир "Ай"
народнай студия специалистна
А.П.Захарова улуустаагы но-
руот маастардара 2000-2001

сс. быыстапкаларга кытты-
ларын туһунан кэпсээһинэ ис-
тэһинилэр болсомтолорун
тарта. Маастан сахалыы иһит-
тэри онорор нуруот маастара
П.Варламов, "Мин тизэргэним
уус-уран онгоһуктара" диин
В.Д.Пинигина салайар дыһа
кэргэн лаабырыгар үһүс сы-
лын дырыктанар уран тар-
бахтаах оһолор үлэһитин бы-
ыстапкаларга туруорулуһна.
Кини библиотэка методина
В.Н.Егорова атылыны иддэ-
һит сага кинигэлэрин ха-
мадатык ылылар.
Эдэр, кэскиллээх мело-
дистар Константин Гороков,
Екатерина Ефремова бэйэлэ-
рэ айыт ырыалара, культура
үлэһитэ Лена Дьячковская
тойуга, Анастасия Аммосова,
Галина Макарова ырыалара
народнай университет
дыһалын ситэрэн-хоторон
биздирдэр. Түмүгэр олохто-
охтор элбэх туһалаагы кэпсээ-
эн, сырдатан, сэргэхситэн,
ылаан-туойан барыттарын
иһин лектордарга, культура
үлэһиттэригэр махталларын
биллэрдилэр, сибээстэрин
быспаттарыгар багаларын ати-
лэр.

Мария ГЕРАСИМОВА.

Улуу Өлүөнэ уута — Чурапчыга

Фотожурналист быыстапката

Улуу Өлүөнэ өрүс уута
улууска кэлиитэ — сүһкэн
исторической түгэн. Икки
үйэни ситкиһэбит тутуу. Ол
туһунан уран тыллаахтар
хоһоонго, хоһууохтара,
тойукка туойуохтара. Кэ-
нэһини даһаны Кини мын-
дыр айынан, харытын
күүһүнэн өрүстэр кирбиһи-
рин уһуордаан алаас сирдэ-
эх Чурапчыга бу быстыбат
ен-бейан олохсуйуута уос
ноһоонго буолуо, кэрэ кэп-
сээһинэ сылдыа турар.
Оттон бу күнүргэ улуус
дыһалтатын дьэһитигэр би-
р дойдулаахпыт, Россия
Журналистарын союһун чи-
лиһэ Петр Семенович Око-
нешников "Улуу Өлүөнэ

уута — Чурапчыга" диин
өннөөх хаартыскаларынан
кэпсир сэргэх быыстапка-
та көрдөрүүгэ туруорулуһ-
на. Быыстапка ис хоһооно
киһи, Мэһинэ Өлүөнэ — Туора
Күөл уу ситимин тутуу хаа-
мыһын бастагы күнэри-
тэн сагалан уу кэлигин
көрсөр үөрүү — бүтүүн но-
руот бырааһынныһын
өрөгөйө хабыллар. Олорго
кылаабынай геройдарынан,
биллэн турар, улуус дыһо-
сэргэтэ үйэлэргэ баһатын
олоххо киллэрсэбит тутуа-
чыларбыт буолаллар.
Бу сэдэх быыстапканы
көрүң!

"СО" бэй. корр.

САГА ОСКУОЛА АҕЫЛЫННА

аһыллан, бастагы үөрэх
дыһылын сагалата. Бу Чу-
рапчы Салааһыһыттын киинит-
тэн 3,5 км тэйиччи сытар
Чөлбэҥэ 162 дыһа кэргэн
элорор, оһо аһсаана 277,
энтон оскуола саастааба
175. Чугаастаагы спорттооннай
интернат-оскуолаба оһоло-
ду кыахтарынан, спортка
дыһурдарынан көрөн
сүүмэрдниһилэр, ол иһин бу
Чөлбэ сорох оһолоро Чу-
рапчы орто оскуолатыгар
сылдыан үөрэнэргэ күһэл-
лэлэр этэ. Онон сага оску-
оланы аһыны туһунан түөлбө
олохтоохторун, төрөппүттэ-
рин туруорсууларга болсом-
тодо ылыллан, улуус
дыһалтатын муньаар
көрүлүн, баһылык
А.А.Шадрин алтыһыны 4
күһүнүргэ 393 №-дээх
уурааһынан бизэргэһинэ.

Уонча сыл үлэһэбит
уһуһаан 1995 сыллаахтан
алин сүһүөх кылаастары
иһтары үөрэтэр "Кыталык"
оскуола-садка кубулуйбута.
Энтон 1997-1998сс. үөрэх
дыһыттан У кылаас аһыл-
лар. Бийыл бу баһатыгар
сүүрүн үөрэби бизэр сага
оскуола (Чурапчинская ос-
новная образовательная
школа) үлэһэн эрэр. Оску-
олаба барыта 150 оһо кы-
лаастан IX-ка дьэри уон би-
р кылаас комплетынэн
үөрэнэлэр. Директорынан
М.В.Дьячковская, үөрэх
таһынын сэбиздэссэйинэн
Э.Д.Ефремова, интэһинэн
Л.А.Тимофеева аһаныһта-

ра. Педагогическэ эдэр, 28
педагогтан 16-та үрдүк, 12-
та орто аһал үөрэхтээхтэр,
үс учуутал үрдүк үөрэххэ кэ-
тэһтэн үөрэнэ сүлдьаллар,
3 туйгун, 10 бастагы катего-
риялаах учууталлар, түөрт
СР үөрэһиритин туйгуһна-
ра үлэһитлэр. Оһолор кы-
лаас таһынан дырыктанал-
ларыгар анаан 7 куруһуок
баар, "Кыталык" оскуола-
сад 1997 сыллаахтан улуус-
таагы статустаах "Школа-
сад как непрерывная систе-
ма образования" диин про-
грамманын үөрэтэр-интэр
үлэһин ыһтар. Бийылгыт-
тан, сага оскуола аһыллан,
педагогическэ бу програм-
маны салгыһ сайыннаар,
кэһэтэр былааннаах. Үүнэр
сатинны ыһа республика-
таагы статуһу ыларга про-
граммаларын көмүскөһтө-
хтэр. Уһуһаан Венгер,
алин кылаастар Эльконин-

Давыдов сайыннарылаах
үөрэһин тиһигинэн үөрэнэл-
лэр. Билигин бу методика-
ны орто сүһүөх кылаастарга
таһаарыһа үлэ барар.
Оскуолаба анаан улуус-
таагы үөрэх управлениета
маһы танаһыһыр комбинат
культуранай-спорттооннай ки-
нин уонна маһаһыһын
дизэлэрин арендаһаан оһо-
рор. Сага тэрилли киһан
баһарар дьэһигэ буолбат.
Ол курдук, манна эһиз кэ-
кэ ыарахаттары көрсөһлөр.
Бастатан туран, дыһ-уот ос-
куолаба анаан тутулуһаах
буолаһ, үөрэнэргэ таһыһаһа
суох. Ону уларытыһа эл-
бэх үлэ ыһытылыһыт. Киниз
көрү сааланы быһан хас
да кылааһы таһаарыһы-
тар. Мизбэһинэн хааччы-
лыы эһиз уустук. Директор
этэриһан, билигин оскуо-
лаба 70 эрэ оһо үөрэнэр ус-
луобуйата баар, ол иһин ик-

ки сменанан үөрэнэл-
лэр. Дьинэр, кабинеттар
биһыллан бэлэмнэр эрэр,
паарта, олоппос, үөрэх тэ-
риллэри ситэ-хото булуһу-
баһка кураанах тураллар.
Оттон бу сотору кэһизхтээх
мизбэл Уһун Күөлгэ аһыл-
лыһыт сага интернат-оску-
оланы кытта анардаһыһы-
ахтаах. Очотугар мизбэл
син-биир тийибэт. Бары кы-
лаастар толору хааччы-
лыһаһаһаһа, оһолор биһр
сменан үөрэнэхтээхтэр.
Оскуола иккис корпусугар
(маһаһын дьэһитигэр) түөрт
кылаас үөрэнэр. Аһы учу-
таллар оһолор дьэһэлэрин
боллуруһа эһиз мөһтөх.
Уолсай дыһа биһр хоһугар
бизэ эдэр учуутал биһргэ
олороллор эбит. Сага оску-
олаба учебник тийибэт. Кэ-
бит учебниктар бийиги ос-
куолаларбыт үөрэхтэрин
программаларыгар сеп
түбэспаттар. Ол иһин ко-
лектив оһолор төрөппүттэ-
риттан барыта 13 тыһыһыһа
солкуобайы хомуйан учеб-
ник саһаастаан ылартар-
быт.

Сага дыһл кэһиниттэн оску-
ола аһылыһыт СР Пра-
вительстаата бизэргэһтээх-
тэ. Очотугар бу Чурапчы-
таагы 2 №-дээх орто оскуо-
ла буолан, эһинилгиттан
оһолор XI кылааска тийэ
үөрэнэхтэрэ.

С.БОРИСОВА.

Хаартыскаларга: сага
оскуола; кылааска үөрэх
кэһизэр.

Улууска МТС тэриллибитэ 70 сылыгар

Чурапчы улуһа сүһүөгэр туруутугар
олук уурусубут дьоннортон биһрдэстэрин,
мин аһам Чичигинаров Николай Семенович
туһунан үгүстүк ыһытааччылар да, билэрим,
өйдүүрүм олус сэмэй.

Иһэм эрдэ өлөн, ону-маны өйдүүр буолу-
охпуттан эһэм эһизэхсинэ китилиһитим.
Бийиги Хатылыһа, киһи оройуон киһинэр
олорбуһупут. Оннолорго уолуһскага, үкүсүгэр
өрөбүлэ да суох наар үлэһэ тийэр тардыллан
үкүсүк таһа да сүлдьэбит этэ. Арай 1940
сыл күһүнүгэр оскуолаба киһрэр буолам-
мын, Чурапчыга көһөн аһыах кэһизэ биһргэ
олорбуһупут. Онон да наар үлэһитигэр сыл-
дарын өйдүүбүн. Түүн хоһут кэһэн, сарсыһа
арда барбыт буолара. Үкүс муньах, коман-
дировка биһыһылааба. Ити сыл аһыһыһы-
да буоллар, бэйэтин лаппа кыһанар, саһаба
кыһыс кыраһыһабы киһи эһитэ үһү. Дьон-сэр-
гэ олус убаастыһыр, сөбүлүүр, эрэнэр киһилэ-
рэ биһыһылаах. "Эн аһан уһунуһк олорбута
буоллар дьонугар-сэргэтигэр элбэһи
көмөлөһөрө хааллаба" диилэһин элбэхтэ
истэрим. Үлэһинэһтэрэ аһаһын дьулуурда-
ах, тэрэһиннээх үлэһит, ордук тыһын ыһын-
нарыһыта киһи буоларын чэрботон бэһизти-
иллэрэ. "Эн аһарын киһи утары көрөн оло-
рон сатаан мөһкүсүт, утарыһаһат этэ, киһи
этэрин кытта сөбүлэһэр эрэ буоларбыт", —
дииллэрэ. Аһам үөрэнэр сыллара граждана-
скай сэрин кэһини кытта алтыһыттар. Быста-
быста салһанар үөрэһи тус бэйэтин дьулуу-
руһан эрэ сыраллаһан 4 группаны бүтэриһтэ.
Очотообуга тыа сирин олохтоохторун рево-

люционнай өйдөрө-санаалара уһуктуутун,
өрөгөйөһөөһүнү кэһизэ буолан, аһам этини-
хаһыннан Советскай былаас дьаһалларын
халһаһа суох олоххо киллэһингэ бэлэһ буо-
лаһа китилиһит дьоннортон биһрдэстэрэ
этэ. Оһуну да олору оһолон аһастаа.

1927 сыллаахха улууска "Кыттыс" потре-
бобищество тэриһлэр. Хатылыһа Маастаһа
лаппы аһыллар. Аһам син үөрэхтээх буолан
обществоба чилиһиннэн киһрэн сага лаппы-
һага үлэһэбитинэн барар. Эдэр биһинээс-
чик эһинилэһыһаһа аһы, таһаһы аһалан аһы-
лыһыр. Олохтоохтор бэйэлэрин уоллара буо-
лан даһаны, кооператив ыһтар үлэһитигэр ак-
тыһыһыһаһы кытталлар. Кооперацияба ки-
ири да элбигэр. Дьону түмэ тардар дыһур-
даах киһини сотору потребобищество быра-

былаһыһытын чилиһиннэн быһбардыһыл-
лар, кэһин председателиһин талаллар.

Отутус сыллар сагаланыһыларга аһам
комсомолга киһрэр. Оччолорго ыһнат көһүн
өрө көтөбүүгэ, социализм иһин оһуһааччы-
лары түмүүгэ комсомолецтар дьулуурдаах-
тык туруналлара. Хас биһрдий киһини кытта
чолчу үлэһитин, ыһнат соһугар тардан, улу-
уска сир аһын комсомольскай аһейкалар
тэриһлиһиттэрэ.

Механизацияны
баһылаһынна, трактористтар курстарын
ыһыһа, суол онгоһуугар, үл хомууругар
комсомол шефһтэһин көхтөөх үлэ барара. От-
тон аһам комсомол райкомун бюротун, рай-
исполком, кэһин партия райкомун бюротун
чилиһиннэр биһыһыһан уонна МТС-ка
колхозтары кытта аһсаанна директоры со-

аһам доруобуйата төһө да мөһтөөн
иһэрин биллэр, общественной олохтон биһр
да мунуһтэ туора турбатаба. Новосибирскай
куоракка тыа хаһаайыһыһатын үрдүк ком-
мунистическай оскуолатыгар үөрэнэ сүлдь-
ан доруобуйатынан тэһнөн кэлбитэ. Соһуру-
уттан кэлэрин кытта тутта, 1934 сүл
күһүнүгэр партия райкома киһини Чурапчы
МТС-гар административнай-хаһаайыһыһы-
най чаас сэбиздэссэйинэн уонна колхозтары
кытта аһсаанна директоры солбуһааччынан
эһиппыта. Киһи бу үлэһэ түөрт сылтан ордук
үлэһэбитэ. Онон МТС тэриһтэ, хаһаайыһы-
һа өттүһэн бөһөргөөһүнүгэр бэйэтин сэмэй
кылаатын киллэрсэбит бастагы үлэһиттэ-
тэн биһрдэстэрэ этэ. Оттон киһизхэ тус бэй-
этигэр дьон болсомтоһун тардар тыһа үлэ-
һэһинэһи киһини тэриһэр-партиянай үлэһэ
үүнэригэр далаһанан буолбута.

С.Н.ЧИЧИГИНАРОВ,
тыһыл, үлэ ветерана.
Хаартыскаба: Николай Семенович Чи-
чигинаров.

БЭЙЭТИН КЭМИН КИҢИТЭ ЭТЭ

гар Дьокуускайдаары сүлдьаһ киһизэ тобугар
олордон эрэ куоракка киһрэр, табарыһ
учуутала киһизэ тэтэрээт биһриһа буолбутун,
ону сарсын баран ыһыахтаахпын эппитигэр
олус үөрбүлүүн өйдүүбүн. Бу бүтэһик
көрсүһүүбүт буоларын хантан билээхтиһи-
мий? Оттон үс-түөрт хоһоот аһам күн сирит-
тэн букатыннаахтык барбыт сураһын иһи-
билиһит. Дьокуускайга муньаһа сүлдьаһ
баран түспүт ыһыһаһа кэһэн иһэн, төрүкү
ыһарыһа киһи баара-суоһа 36 саһыһаһа
сүрээз тохтоон охтубут этэ.

Аһам туох баар билиһитин, өйүн-санаатын
партия соруһаһын толорууга, олусун бэйэ
туһугар буолбаһка, нуруот-иннигэр анаабыт
коммунист, бэйэтин кэһини киһитэ этэ.
Дьон кэһсээһиннэн кыра орго уһуохтаах

люционнай өйдөрө-санаалара уһуктуутун,
өрөгөйөһөөһүнү кэһизэ буолан, аһам этини-
хаһыннан Советскай былаас дьаһалларын
халһаһа суох олоххо киллэһингэ бэлэһ буо-
лаһа китилиһит дьоннортон биһрдэстэрэ
этэ. Оһуну да олору оһолон аһастаа.

1927 сыллаахха улууска "Кыттыс" потре-
бобищество тэриһлэр. Хатылыһа Маастаһа
лаппы аһыллар. Аһам син үөрэхтээх буолан
обществоба чилиһиннэн киһрэн сага лаппы-
һага үлэһэбитинэн барар. Эдэр биһинээс-
чик эһинилэһыһаһа аһы, таһаһы аһалан аһы-
лыһыр. Олохтоохтор бэйэлэрин уоллара буо-
лан даһаны, кооператив ыһтар үлэһитигэр ак-
тыһыһыһаһы кытталлар. Кооперацияба ки-
ири да элбигэр. Дьону түмэ тардар дыһур-
даах киһини сотору потребобищество быра-

Аня МОХНАЧЕВСКАЯ. XI класс

САҢА СЕЗОН АҢЫЛЫННА

Алтынны 13 күнүгэр Чуралчытаагы П.М.Решетников аатынан народнай театр 33-с сезонун үөрүүлээхтик аста. Саҥа сезон бастагы театралнай кизгэтэ "Күһүгү ахтылбан" диэн концертынан сагаланна. Концерт уратытынан саҥа ааттары, талааннары түмэн, театр эдэр коллективин күүһүнэн туруоруллубута буолар. Ол курдук, Алексей Илларионов, Сахал Дьячковская, Марианна Романова-Айыллаана дьарактыыр "Визит" бөлөх уо.д.а. сонун ырыаларын көрөөччүлөр биһирим ийитилэр. Дьоро кизгэни Айыллаана уонна Стас Местников салайан ыттылар. Итини сэргэ Иван Бушков, Марианна Григорьева, Алексей Местников, Гаврил Жирков, Мария Заболоцкая, Мария Бурцева элбэх саҥа ырыалары ахтылбанаах көрөөччүлэригэр бэлэхтээтилэр. Концерт Чуралчытаагы орто оскуола иһинэн үлэлиир "Дьизэрэнкэй" оҥо үнүкү ансамбля кизгэттэ.

Сезон аһылынна, салгы улууспут олохтоохторун уһун уонна интэриэһинэй 33-с театралнай сезон күүтэр.

"СО" корр.

ЭЗЭРДЭЛИИБИТ!

Убаастабыллаах коллегаларбытын Акулина Дмитриевна ПАВЛОВАНЫ, Елена Никитична КОНСТАНТИНОВАНЫ үлэ анардас үбүлүүгүтүнэн, талан ылым ийититинэн сибээс уустук үлэтигэр өр сылларга энгилэ суох үлэлээн «Сибээс ветерана» бичуоттаах ааты ылымкытынан ийиттик-иститтик эзэрдэлиибит, уруйдуубут-айхаллыбыт.

Эһигэ ийиттик-иститтик ааҕа да үлэтигэр таһаарылаах үлэни, тус олоххутугар долу-соргу-ну баҕарабыт.

«Сатателеком» ГП Чуралчытаагы филиалын профкома, коллектива.

х х х

Дирин бөлүөлүгэр оларор күндү кыысын, балты-бытын, эдьийбитин ВАСИЛЬЕВА Фекла Степановна 50 саасын түүлөр үөрүүлээх үбүлүүгүнэн ис сүрээтээн таһаар истик тылларын эзэрдэлиибит! Күн сиргээт баар бары түмүн, кэрэни, чэгиэн-чэбдик даруобуйаны баҕарабыт. Эн эйбээс дууһабын, булгучуубат сайаас санаабын, соргулаах сүбэбинэн үтүө холобур буолан үгүс үөрүүлээх күнүн, үһүн уруйдаах олохтон, эйиги кытта куруук оҕолорун үмүрүстүңкэр, сизиниригэр буолан ылаатыннар.

Ийин Марфа Семеновна Неустроева, эдьийдэриг Миндэбайыттан Агафья Егоровна, Дьоккуускайтан Нюрбина Егоровна, балтыларын Нурбаттан Мария Степановна, Чуралчыттан Марфа Степановна, кинилэр дьиз кэрээтэрэ.

ӨЛӨКСӨӨН КӨРҮДҮӨСТЭРЭ

САТАММАТАХ АЛБААНЫ

Үтүө буолан саасы куска сытабыт. Дурдабытын эгостон, мончууктарбытын анһан кутаа уот таһыгар наҕылыччы чэйдирди олордубут. Уһун кыһын кэнниттэн айылбаа тахсыбыт дьон быһымынан үөрүү-көтүү, кэпсэти-иһэти сүрдэнэ. Өйүбүтүн тэлгэтин, булт сезонун алар "аспыт" түнэттэн баран, өлөксөөн аҕа саастаахпыт быһымынан уокка ас бизрэн албааччы буолла. Аңгар илиитигэр курууска арыгылаах, аңарыгар арыгылаах алаадылаах тийээн уотун иһигэр туран тугу эрз ботугураата, арыгытын кутта. Аал уопук барахсан күлүм тына түстэ. Онтон киһибит алаадытын уотугар бизрбэккэ айаар угаат, иккитэ-үстэ кумур-хачыр ыстаат дүүккү тынан кэбистэ. Биһиги соһуһан хаалан ах баран олордубут. Мин киһибиттэн ыйытым:

— Хайа, добоор, ити туһун быһытай, алаадыгын тобо бэйэн иһигизинин ?

Өлөксөөн хардарар:

— Ээ, аал уотун бастагы үрүмкэ кэнниттэн докуускалаабын — диэтэ.

— Очого иккитээн аһатан көрүөхкэ, — диэт эмиз куруускаа арыгы кутан, арыгылаах алаадыны киһибитигэр туттаран кэбистибит. Киһибит уотугар тийээн тугу эрз ботугураан эрэр да, аны бу сырыны арыгытын хантас тынараат алаадытын эмиз сөн кэбистэ.

Иккитэ соһуһан тэһнэ "Хайа?!" — дии түстүбүт. Элөксөөмүт холку:

— Эһэн туохтан эрз өһүргэммит, аны бу сырыныгэ жукатын да аһаастанна...

СЭРГЭХСИДЭ...

Өлөксөөн киһигэ аага олорон тэһ астаран күллэ, сөнүгэтин тулутунан тийээн кэллэ.

— Көр эрз, көр эрз, наһаа да интэриэһинэйдик суруйбуттар!..

Кини ыйбытын вахытым манньк буолан гарыста: "Эмээхсин түөлүн таһаараат тулутунан огуолга олорон дьон диэки хаамта". Күөс диэн тыл сыһа түөс диэн бэчээтэммитин ааган улаханньк сэргэхсийдэ.

А.СЛЕПЦОВ.

ДЬЭДЬЭН

Быйыл үүннэ дэлэйдик Миньигэсчэй дьэдьэммит, Алаас сирдээх Чуралчыбыт Сандалытын мааныта.

Халдыайылар, солоһуннар Көхтөөх сананан туоллулар, Ыраактан тийэ кэллэр Дьэдьэн дыкты алыбыгар.

Айгыр-сикки айылсам Үтүөкэннээх бэлэбэр — Дыргыл сыттаах, кып-кыһыл Дьэдьэн отон барахсан!

Быйыл үүннэ дэлэйдик Тэтгэркээн дьэдьэммит, Ытык-мааны Чуралчыбыт Номох буолбут быйана.

БИЛЛЭРИИ

Бу ыйтан ынах сүөһүгэ үөн түһэрэр, быты, куйуктаны өлөрөр укуолга сайаалканы хомуйууну сагалыыбыт. Сайаалканы ветлечебницада кэлэн харчытын төлөөн суруйтарарбыт. Биһир төбөҥө сааһыттан тутулуга суох 20 солк. төлөнөр. Бу укуол кэнниттэн сүөһүнү 21 хонон баран өлөрүллэр. Ыалдыа сылдыар, ырыган, ытар, төрүүлэрэ чугаһабыт (биһир ый хаалбыт) сүөһүлэргитин суруйтарбакка — Сылган оһоһуллубат.

Үөнү түһэрэр, быты, куйуктаны өлөрөр укуолу кыра сүөһүлэргэ оһоһуллар (1-2 саастарыгар диэри).

Мань тэһ улахан сүөһүлэргэ, 3 саастарыттан (тэһнэ) үөһэ анардас куйуктаны утары быһыы оһоһуллар. Төлөбүрү биһир төбөҥө — 5 солк. Ыана сылдыар сүөһү үүтэ бобулууга суох туттуллар. Сүөһүнү 5 күн буолан баран өлөрүөххүтүн сеп.

Быһыыны сэттиннэ 17 күнүттэн сагалыыбыт. Туттар сүөһүгүтүн эрдэттэн быһаарынып, кинилэргэ укуол оһоһуллубат, ол эбэтэр, укуолу кыстыгы эрз сүөһүлэр ыллаллар.

Эмпит арыйах, сайаалка хааччахтаах.

Чуралчытаагы ветлечебница.

х х х

Маарыкчааннаагы потреббщество бары маһаһыыннарыгар таас баанкалары тутарбыт. Сыаналара: 0,5 — 0,6л — 1 солк., 0,8 — 1л — 2 солк., 2 — 3 л — 4 солк.

Эриллэр хаппахтаах баанка тутуллубат.

Маарыкчааннаагы ПО.

МАХТАНАБЫТ

Алтынны 5-6 күнүгэр Амма орто оскуолатын 70 сыллаах үбүлүүгэ буолан ааста. Үбүлүү үрдүк тэрээһиннээхтик барытыгар Дьоккуускай куораттан биһир дойдулаахтарбыт Неустроев Иннокентий Дмитриевич, Тарасов Тарас Лукичка, Чуралчы сэлэһиннэтигэр олорон биһир дойдулаахтарбыт салайааччыларыгар Попов Гаврил Гаврильевичка, Неустроев Виталий Михайловичка, үбүлүүгүнэн киһигэ, календарь тахсыыларыгар күүс-көмө буолбут Варвара Дмитриевна, Гаврил Гаврильевич Поповтарга, "Саҥа олох" РИХ үлэһиттигэр, тэрээһиннэ көмөлөспүт улуустаагы үөрэх управлениетин начальнигар Сидоров Егор Семеновичка, хаһаайыстыбаннай отделын салайааччытыгар Божедонов Петр Васильевичка, информационай киһини үлэһитигэр Слепцов Николай Васильевичка, кураторытыгар Дьячковская Нина Степановнага, Чуралчытаагы народнай театр салалатыгар, артистарыгар, музыкальнай специалиһыгар Эверстов Михаил Степановичка, "Миндэбай" ТХПК салалатыгар, үлэһиттигэр, Болугур нэһилиэгин дьаһалтатын үлэһиттигэр, үөрэллүт оҕолорбутугар, араас кэмнэргэ үлэһэбит учууталларбытыгар кэлэн үөрүүнү үлэһитибиһиктигэр, кэс тыл эппикиттигэр барба махталбын тиздэбин.

Барытытыгар дьоллоох ологу баҕарабын. Кэнээһин даһаны нэһилиэкпитигэр үөрэхтэһин сайдарыгар күүс-көмө буола туруохтара диэн эрэнэбин.

Оскуола директора СМЕРНИКОВ Е.А.

х х х

Убаастыыр, таптыыр ийэм, эдьийбит, тыыл, үлэ, почтавай сибээс ветерана, Чуралчы сэлэһиннэтин олохтоого Монастырева Ирина Ивановна эмискэ ыалдыан күн сириттэн туораабыт, тийэх суолугар атааран ыарахан күннэригэр кутурбаммытын тэһнэ үлэһитибит, бары өттүнэн көмөлөспүт чугас аймактарытыгар, дууһэлэригэр, түөлбөтүн олохтоохторугар, почтавай сибээс коллективыгар, кыһаллан эмтээбит-томтообут киин балыһа үлэһиттигэр улахан махталбын тиздэбин.

Уола, балта, убайдара.

Үлэ ветерана, Мугудай нэһилиэгин олохтоого ПОТАПОВА Анастасия Гаврильевна уһун ыарахан ыарыттан өлбүтүнэн кыһыгыгар, биһиргэ үөрэммит доҕорбутугар, таһаарыспытыгар Поталова Дария Михайловнага диһик кутурбаммытын тиздэбин.

Мугудай оскуолатын 1981 с. выпускнигара.

СҮТҮКТЭННИБИТ

Тыһы үс борооску сүтэ. Иккитэ сирэйдэрэ манан, ку-гас эриэнэр (манаастар), үһүстэрэ борон хара, сүүһүгэр кыра мананнаах. Уҥа самыыларыгар "У" бэчээттээхтэр.

Ким көрбүт, булбут 41-351 телефонна эбэтэр Чуралчы сэл. Колхознай уул. 4 №-гэр биллэрэргитигэр көрдөһөбүт.

х х х

Хара маһаас тыһы тинһэ сүтэ. Ким көрбүт Чуралчы сэл. Петр Алексеев уул. 13 №-гэр эбэтэр 41-904 тел. биллэрэргитигэр көрдөһөбүт.

Тыыл, үлэ ветерана, Чуралчы сэлэһиннэтин олохтоого

КАРПОВ Василий Сергеевич

уһун ыарахан ыарыттан өлбүтүнэн диһик кутурбаммытын тиздэбин.

— Кыһыгыгар, убаастыыр кийитигэр, саҥастарыгар Екатерина Васильевна, күтүөтүгэр убайдарыгар Валерий Романович Литвинцевтарга, кинилэр оҕолоругар ийэ кыһа Мария Прокопьевна, Литвинцевтар, Постниковтар, Лебедевтар.

— Тапталлаах аҕата Карпов Василий Сергеевич өлбүтүнэн Литвинцева Екатерина Васильевнага биһиргэ үөрэммиттэрэ.

Тыыл, үлэ ветерана, хоту көһөрүллүү кыттылааба, Чуралчы сэлэһиннэтин олохтоого

ЛЕБЕДЕВ Петр Иванович

хомолтоолоохтук өлбүтүнэн диһик кутурбаммытын тиздэбин.

— Партия, тыыл, үлэ ветерана, хоту көһөрүллүү кыттылааба Лебедев Петр Иванович хомолтоолоохтук өлбүтүнэн оҕолоругар, сизиниригэр, аймактарыгар РКП Чуралчытаагы райкома, бюрота.

— Таптыыр аҕалара Петр Иванович өлбүтүнэн бэйэлэрин үлэһиттигэр Петр Петрович, Василий Петрович Лебедевтарга улуустаагы дьиз-уот, коммунальнай хаһаайыстыба управлениетин администрацията, профкома.

— Күндүтүк саныыр аҕа таһаарыстара, чугас аймактара Лебедев Петр Иванович өлбүтүнэн күтүөтүгэр убайдарыгар, оҕолугар Николайга, кыһыгыгар убаастыыр саҥастарыгар Еленага Николай ийэте Хсения, балта Тания, бырааттара Володя, Петр, Егор, кийиниттэрэ Аанчык, Надежда.

— Тапталлаах аҕата Лебедев Петр Иванович ологон туораабытынан кийиниттигэр Платонова Любовь Петровнага, оҕолоругар, биһиргэ төрөөбүттэригэр Григорий, Юрий Платоновтар дьиз кэрээтэрэ.

— Кийитигэр, Чуралчытаагы тубдиспансер старшай сизистрэттигэр Лебедева Лидия Даниловнага улуустаагы киин балыһа администрацията, профкома, тубдиспансер коллектива.

— Уолугар Лебедев Егор Петровичка, киһи дьиз кэрэнигэр ыкса ыллара Васильевтар, Постниковтар, Катакиновтар.

— Убаастыыр-ытыктыыр аймах кийилэрэ Лебедев Петр Иванович олус хомолтоолоохтук өлбүтүнэн оҕолоругар, сизиниригэр, кийиниттигэр, күтүөттигэр, аймактарыгар Болототтон Сидев И.М. уонна киһи оҕолоро.

— Күндү күтүөттэрэ, аҕалара Лебедев Петр Иванович олохтон туораабытынан оҕолоругар, сизиниригэр, аймактарыгар Силантан, Чуралчыттан Лебедевтар, Говоровтар, Арыылаахтан Демьяновтар.

Үлэ ветерана, Сылан нэһилиэгин олохтоого

ФЕДОРОВ Семен Семенович

уһун ыарахан ыарыттан өлбүтүнэн диһик кутурбаммытын тиздэбин.

— Нэһилиэк олохтоого, колхознай-совхознай үлэ ветерана Федоров Семен Семенович өлбүтүнэн кэрэнигэр Мария Петровнага, оҕолоругар, сизиниригэр, аймактарыгар Сылан нэһилиэгин дьаһалтата, кырдыаастарын сэбиэтэ, биһиргэ үлэһэбит таһаарыстара.

— Кыһыгыгар кийиниттигэр Боя Семеновнага, биһиргэ төрөөбүттэригэр, күтүөтүгэр бырааттарыгар Семен Егоровичка, кинилэр оҕолоругар Ноговицыннар, Соловьевтар, Колесовтар, Макаровтар, Шамаевтар, Афанасьевтар, А.С. Левина.

— Кыһыгыгар Боя Семеновнага, күтүөтүгэр Семен Егоровичка, кинилэр оҕолоругар Мария, Максим, Фекла, Проня, Вера, Прохор Макаровтар.

— Кэрэнигэр ийэлэригэр Коркина Мария Петровнага, оҕолоругар, сизиниригэр Чуралчыттан Старостиннар, Сивцевтар, Арыылаахтан Манасытовтар.

— Кэрэнигэр, оҕолоругар, уолугар күтүөттэригэр Константин Семеновичка, киһи дьиз кэрээтэригэр Силантан Дьячковскайдар, Чуралчыттан Сивцевтар, Дьячковскайдар.

— Уолугар Егор Семеновичка, киһи дьиз кэрээтэригэр биһиргэ үөрэммит таһаарыстара.

— Кэрэнигэр Коркина Мария Петровнага, оҕолоругар, чугас аймактарыгар Чуралчыттан В.Сыроватская, Е.М. Макарова, А.Полова, С.Максимова, П.И.Пермяков П.С.Толстоухов.

— Убаастыыр таһаарыстара Федоров Семен Семенович өлбүтүнэн кэрэнигэр Мария Петровнага, оҕолоругар, сизиниригэр, аймактарыгар Уһун Күөл бөлүөлүгүн "Аартык" түөлбөтүн олохтоохторо.

— Кэрэнигэр Коркина Мария Петровнага, бэйэлэрин үлэһиттигэр уолаттарыгар Егор Семеновичка, Семен Семеновичка, кийиниттигэр Октябрина Николаевнага Чуралчытаагы эт-үүт комбинатын профкома, коллектива, пенсионердара.

Редактор ПОНОВ ГГ.
ААДЫРЫСПЫТ: 678670, Чуралчы сэл.
Карл Маркс уул. 26 "а".
ТЕЛЕФОННАРЫБЫТ:
редактор — 41-332, отделе — 41-265.
E-mail: sanaoloh@mail.sakhalin.ru

Хаһыаты тэрийээччилэр: Саха Республикатын Правительствота,
Улуус дьаһалтата, Редакция. Хаһыат сахалыы тылынан
оптуорунуһука, чэпиһэргэ, субютага тахсар.
Хаһыат индекса: 54907

"Саҥа олох" редакционнай-издательскай холбоһук. Офсетнай бэчээт.
Сахаалыы №-рэ 122. Тираж 1703. 17.10.2001 с. бэчээккэ барыллына.

Автор суругар этиллэр санаа редакция
позициятыгар мадды сөп түбөһөр
буолбатах. Сурукка ыйылар чакчылар
кырдыктаахтарыгар эппиэтинэһи
автор тус бэйэте сүгөр.